

گزارش راهبردی مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران (خلیج فارس) در شرایط جنگی

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:
۲۱۴۷۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: گزارش راهبردی مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران (خلیج فارس) در شرایط جنگی

نوع گزارش: طرح / لایحه ، نظارتی راهبردی ، پیش‌نویس قانونی

نام دفتر: مطالعات فرهنگی و آموزش (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین کنندگان: صادق رنجبر، محمدحسین قربانی (عضو هیئت‌علمی پژوهشگاه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی)، علیرضا کاظم‌پور، جواد قاسم‌پور

مدیر مطالعه: سعید شفیعا

ناظر علمی: موسی بیات

ناظر علمی خارج از مرکز: دکتر علیرضا الهی (عضو هیئت‌علمی دانشگاه خوارزمی و رئیس کمیته راهبردی فدراسیون فوتبال)

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز: سیدمحمد رسول باختر (وکیل پایه یک دادگستری)، کیوان بابادی (مدیر عامل اسبق باشگاه‌های استقلال خوزستان و نفت مسجد سلیمان) صادق رئیسی کیا (مدیرعامل پیشین باشگاه راه‌آهن تهران)،

صفحه آرا: سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی: مژگان کاظمی

واژه‌های کلیدی:

۱. لیگ برتر فوتبال
۲. لیگ خلیج فارس
۳. شرایط جنگی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۵/۰۱/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۲/۱۴

به نام خدا

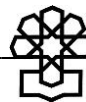
فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	خلاصه مدیریتی.....
۳.....	۱. مقدمه.....
۴.....	۲. حضور نمایندگان ایران در مسابقات آسیایی؛ فراتر از یک سهمیه ورزشی.....
۵.....	۳. لیگ برتر و اهمیت آماده‌سازی تیم ملی برای جام جهانی ۲۰۲۶.....
۵.....	۴. تجربه سایر کشورها در مدیریت لیگ فوتبال در شرایط جنگ.....
۶.....	۵. چارچوب حقوقی و قراردادی در شرایط جنگی.....
۸.....	۶. سناریوهای مختلف مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران در شرایط جنگی.....
۱۴.....	۷. جمع‌بندی و پیشنهادها.....
۱۵.....	منابع و مآخذ.....

فهرست جدول

۱۴.....	جدول ۱. مقایسه سناریوهای مختلف مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران.....
---------	--

گزارش راهبردی مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران (خلیج فارس) در شرایط جنگی

Doi: [10.22034/mrc.report.21478](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21478)

چکیده

پس از وقوع جنگ تحمیلی سوم و حملات گسترده به زیرساخت‌های کشور، رقابت‌های لیگ برتر فوتبال ایران متوقف و تمرینات باشگاهی عملاً تعطیل شد. این وضعیت در حالی رقم می‌خورد که از یک‌سوی تنها حدود دو ماه تا آغاز جام جهانی ۲۰۲۶ فرصت باقی است و از سویی دیگر، نمایندگان فوتبال ایران باید تا تاریخ دهم خرداد به کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC) معرفی شوند. در این گزارش برای پاسخ به مسائل فوق و مدیریت لیگ برتر، با تحلیل ملاحظات امنیتی، حقوقی، مالی و عدالت ورزشی و با بررسی تجارب سایر کشورها، شش سناریو پیش‌بینی شده و نقاط قوت و ضعف هر یک مورد بررسی قرار گرفته است. از میان این سناریوها، سه سناریوی «برگزاری متمرکز مسابقات میان تیم‌های بالای جدول همراه با شرط عدم سقوط تیم‌ها»، «انتخاب قهرمان به روش ترکیبی (لحاظ جدول فعلی و میانگین عملکرد پیشین)» و «لغو کامل فصل و انتخاب نمایندگان آسیایی با قرعه‌کشی وزنی» به‌عنوان گزینه‌های عملیاتی معرفی شده‌اند و از میان سه گزینه عملیاتی فوق، روش ترکیبی (با وزن ۴۰ درصد برای رتبه فعلی و ۶۰ درصد برای میانگین عملکرد پیشین تیمها) به دلیل شفافیت، قابلیت دفاع در محافل حقوقی و بین‌المللی و عدم نیاز به برگزاری مسابقات پرخطر، در اولویت نخست قرار دارد. شایان ذکر است در شرایطی که ضرب‌الاجل اعلامی از سوی کنفدراسیون فوتبال آسیا تمدید شود، احتمال تغییر در سناریوهای فوق ممکن می‌شود.

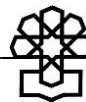
خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

با وقوع جنگ تحمیلی سوم و حملات گسترده به زیرساخت‌های کشور، لیگ برتر فوتبال ایران از هفته بیست‌وسوم متوقف و تمرینات باشگاهی تعطیل شده است. این در حالی است که تنها حدود دو ماه تا جام جهانی ۲۰۲۶ فرصت باقی‌مانده و تیم ملی برای حضور مؤثر نیازمند بازیکنانی آماده است، اما از سوی دیگر فوتبال ایران باید تا ۱۰ خرداد نمایندگان خود را به کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC) جهت شرکت در لیگ‌های آسیا معرفی کند. بنابراین مسئله اصلی این است که چگونه می‌توان در لیگ برتر فوتبال ایران، میان الزام‌ها و ملاحظات امنیتی، اجتماعی، سلامتی، اجرایی-مالی و حقوقی در شرایط جنگی تعادل برقرار کرد.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

- جنگ تحمیلی سوم، لیگ برتر را از هفته بیست‌وسوم به حالت تعلیق درآورده و تمرینات باشگاهی عملاً تعطیل شده است. تنها حدود دو ماه تا جام جهانی ۲۰۲۶ فرصت باقی‌مانده و ملی‌پوشان از مهم‌ترین عامل آماده‌سازی (حضور مستمر در فضای رقابتی) محروم شده‌اند و فوتبال ایران نیز تا تاریخ دهم خرداد ۱۴۰۵ باید سه نماینده خود را جهت حضور در لیگ‌های آسیایی معرفی کند.
- حضور نمایندگان فوتبال کشور در رویدادهای باشگاهی آسیا، از یک‌سو یک فرصت دیپلماتیک ارزشمند محسوب می‌شود و از سوی دیگر، پیام روشنی مبنی بر «ایران با وجود تمام فشارها، ایستاده و فعال است و نمادی از تاب‌آوری ملی است» را به همه جهان مخابره می‌کند.
- حفظ جان و سلامت بازیکنان و عوامل اجرایی و تضمین آمادگی تیم ملی برای جام جهانی ۲۰۲۶ از اولویتهای اصلی در شرایط جنگی است.
- بررسی کشورهای اوکراین، سوریه، عراق و لبنان در وضعیت جنگی نشان داد این کشورها از طریق اقدام‌های اساسی شامل: تدوین پروتکل‌های امنیتی شفاف (مسابقات بدون تماشاگر، وجود پناهگاه، توقف بازی با آژیر خطر)، ایجاد چارچوب حقوقی برای تعدیل قراردادها و استناد به شرایط غیرقابل پیش‌بینی،^۱ تأمین منابع مالی جایگزین از طریق کمک‌های یوفا و فیفا از تعطیلی کامل لیگ جلوگیری کردند.
- از میان سناریوهای بررسی شده برای مدیریت لیگ برتر، سناریو برگزاری کامل لیگ برای همه ۱۶ تیم به دلیل هزینه‌های گزاف، ریسک‌های امنیتی بالا و احتمال آسیب‌دیدگی بازیکنان ملی‌پوش غیرقابل اجرا و سناریو تعیین قهرمان براساس جدول فعلی: به دلیل نزدیکی امتیازات و باقی ماندن ۶۲ بازی، مغایر با اصل عدالت ورزشی است. علاوه بر این، سناریو تعلیق لیگ تا پایان جنگ به دلیل لزوم معرفی نمایندگان به کنفدراسیون فوتبال آسیا، عملی نیست و تنها در صورت تمدید ضرب‌الاجل اعلامی از سوی کنفدراسیون فوتبال آسیا قابل بررسی است.
- سه سناریوی عملیاتی برای تعیین تکلیف لیگ و تعیین نمایندگان آسیایی قابل اجرا هستند: الف) برگزاری متمرکز

مسابقات تنها برای شش یا هشت تیم بالای جدول؛ ب) روش ترکیبی لحاظ رتبه جدول فعلی و میانگین عملکرد پیشین؛ ج) لغو کامل فصل با قرعه‌کشی وزنی میان تیم‌های بالای جدول.

- در تمام سناریوهای عملیاتی، «شرط عدم سقوط تیم‌های پایین جدول» باید به‌عنوان یک اصل پذیرفته شده لحاظ شود.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

با توجه به عدم پیش‌بینی جامع شرایط جنگی و شرایط غیرقابل پیش‌بینی در قراردادهای باشگاه‌ها و نبود رویه‌ای واحد برای مدیریت بحران‌های احتمالی در آینده، تصویب و ابلاغ آیین‌نامه «مدیریت لیگ برتر در شرایط اضطرار» توسط سازمان لیگ فوتبال ایران به‌عنوان یک راهکار تقنینی و سیاستی ضروری است.

۱. مقدمه

لیگ برتر فوتبال ایران (خلیج فارس) به‌عنوان عالی‌ترین سطح مسابقات باشگاهی در کشور، از آبان‌ماه ۱۳۸۰ با حضور ۱۴ تیم فعالیت خود را آغاز کرد و اکنون پس از بیش از دو دهه، با ساختاری ۱۶ تیمی به‌عنوان مهم‌ترین رویداد ورزشی باشگاهی ایران شناخته می‌شود. این رقابت‌ها نه تنها تعیین‌کننده قهرمان فصل و نمایندگان ایران در مسابقات آسیایی است، بلکه نقشی اساسی در آماده‌سازی بازیکنان ملی‌پوش برای رقابت‌های بین‌المللی، به‌ویژه جام جهانی، ایفا می‌کند. فراتر از ابعاد فنی و رقابتی، لیگ برتر فوتبال نقش مهمی در انسجام اجتماعی و هویت‌بخشی به جامعه ایرانی دارد. این مسابقات به کانونی برای شادی‌های جمعی، تخلیه هیجانات روزمره و همبستگی فراقومی و فرامنطقه‌ای تبدیل شده است. فوتبال همچنان یکی از معدود عرصه‌هایی به شمار می‌رود که میلیون‌ها ایرانی را بدون توجه به سلیق سیاسی، قومیت یا طبقه اجتماعی، حول محور باشگاه‌های محبوب‌شان گرد هم می‌آورد. این پیوند عاطفی عمیق میان تیم‌ها و هواداران، لیگ برتر را به سرمایه‌ای اجتماعی ارزشمند تبدیل کرده است.

در فصل جاری (۱۴۰۵-۱۴۰۴)، رقابتی فشرده و نفس‌گیر میان تیم‌های صدر جدول شکل گرفته است. استقلال با ۴۱ امتیاز در جایگاه نخست ایستاده و تراکتور و سپاهان هر یک با ۳۹ امتیاز، با اختلافی اندک در تعقیب آبی‌پوشان هستند. گل‌گهر با ۳۶ امتیاز (داشتن یک بازی بیشتر) و چادرملو با ۳۵ امتیاز، دیگر مدعیان نزدیک به سهمیه هستند. پرسپولیس نیز با ۳۴ امتیاز، همچنان شانس خود را برای حضور در جمع بالانشینان حفظ کرده است. با ۲۲ بازی انجام‌شده توسط اکثر تیم‌ها و ۸ هفته باقی‌مانده تا پایان لیگ، هر مسابقه می‌توانست نقشی تعیین‌کننده در جابه‌جایی رتبه‌ها ایفا کند. از جمله دیدارهای حساس پیش‌رو می‌توان به مصاف پرسپولیس با تراکتور، سپاهان برابر شمس‌آذر و همچنین بازی‌های گل‌گهر با خیبر و چادرملو مقابل مس رفسنجان اشاره کرد که همگی می‌توانستند نظم فعلی جدول را به‌طور کامل تغییر دهد.

با این حال، وقوع جنگ تحمیلی سوم در تاریخ ۹ اسفند ۱۴۰۴ و حملات گسترده به زیرساخت‌های کشور، کلیه رقابت‌های

لیگ برتر را از هفته بیست‌وسوم به حالت تعلیق درآورده است. تمرینات باشگاهی عملاً تعطیل شده و فوتبال حرفه‌ای ایران با چالشی بی‌سابقه روبه‌رو است. این وضعیت در حالی رقم می‌خورد که تنها حدود دو ماه تا آغاز جام جهانی ۲۰۲۶ فرصت باقی است و تیم ملی ایران برای حضور در این رویداد (تورنمنت) حیاتی، نیاز مبرم به بازیکنانی آماده، بانگیزه و در شرایط مسابقه دارد؛ در سطح فراملی، آغاز مرحله مقدماتی لیگ نخبگان آسیا برای فصل آینده از ۱۶ جولای تا ۱۱ آگوست (ششم تا بیستم مرداد) پیش‌بینی شده است و کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC) از فدراسیون ایران خواسته تا نمایندگان خود را حداکثر تا تاریخ ۱۰ خرداد معرفی کند. این ضرب‌الاجل زمانی، اهمیت تعیین تکلیف سریع و شفاف سهمیه‌های ایران را دوچندان می‌کند [۱].

در چنین شرایطی، اتخاذ تصمیم‌های راهبردی برای تعیین تکلیف فصل جاری، معرفی نمایندگان آسیایی، حفظ آمادگی بازیکنان تیم ملی برای جام جهانی ۲۰۲۶ و همچنین مدیریت پیامدهای حقوقی و مالی باشگاه‌ها، به یک ضرورت فوری تبدیل شده است. این گزارش با در نظر گرفتن جدول فعلی مسابقات، وضعیت جنگی کشور و ملاحظات امنیتی، سلامتی، اجرایی-مالی، حقوقی و عدالت ورزشی به بررسی سناریوهای پیش‌رو و ارائه پیشنهادهای عملیاتی می‌پردازد.

۲. حضور نمایندگان ایران در مسابقات آسیایی؛ فراتر از یک سهمیه ورزشی

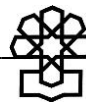
براساس سهمیه‌بندی فعلی کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC)، ایران در رقابت‌های باشگاهی فصل آینده دارای یک سهمیه مستقیم حضور در مرحله گروهی لیگ نخبگان آسیا، یک سهمیه حضور در مرحله پلی‌آف لیگ نخبگان (که در صورت پیروزی به گروه‌های لیگ نخبگان صعود می‌کند) و یک سهمیه در لیگ قهرمانان آسیا سطح ۲ (سطح دوم مسابقات باشگاهی آسیا) خواهد بود. همچنین برخی از منابع اذعان داشته‌اند با توجه به قصد کنفدراسیون فوتبال آسیا مبنی بر افزایش تعداد تیم‌های مرحله گروهی لیگ نخبگان از ۲۴ تیم به ۳۲ تیم، احتمال می‌رود در فصل آینده هر دو سهمیه ایران در لیگ نخبگان آسیا به صورت مستقیم باشد [۲].^۱

در شرایط جنگی حاکم بر کشور، حضور موفق نمایندگان ایران در رقابت‌های باشگاهی آسیا (لیگ نخبگان آسیا و لیگ قهرمانان سطح ۲) از ابعاد فنی، اقتصادی و سیاسی دارای اهمیت است.

از منظر فنی، اگر تیم‌های ایرانی با تیم‌های معرفی شده با ترکیبی ضعیف و آماده‌نشده پای به میدان بگذارند یا اصلاً در مسابقات شرکت نکنند ضریب امتیازی باشگاهی کشور در رتبه‌بندی AFC کاهش می‌یابد. این افت امتیاز به معنای از دست دادن سهمیه‌های مستقیم در سال‌های آینده، ورود نمایندگان ایران از مراحل اولیه پلی‌آف و کاهش شانس روبه‌رو شدن با تیم‌های ضعیف‌تر است که در نهایت احتمال حذف زودهنگام را افزایش می‌دهد.

در بعد اقتصادی نیز، در شرایط جنگی که منابع مالی باشگاه‌ها به شدت محدود می‌شود، دریافت مبلغ حضور در آسیا (حق‌الاشتراک، پاداش پیروزی و کمک هزینه سفر) می‌تواند برای برخی باشگاه‌ها حیاتی باشد. افزون بر این، حضور در

۱. براساس آخرین تصمیم و اعلام ایتاف‌سی در اوایل اردیبهشت ۱۴۰۵، افزایش تعداد تیم‌های لیگ قهرمانان از ۲۴ به ۳۲ تیم از همین فصل اجرا می‌شود و سهمیه ایران در لیگ نخبگان از حالت ۱+۱ به دو سهمیه مستقیم در مرحله گروهی تغییر کرده است که یک تغییر بزرگ به سود فوتبال ایران است.

مسابقات آسیایی انگیزه‌ای برای بازیکنان جهت حفظ آمادگی و تمرین ایجاد می‌کند، به باشگاه‌ها امکان جذب اسپانسرهای داخلی را می‌دهد و ارزش بازار بازیکنان ایرانی را در سطح منطقه حفظ می‌کند. فراتر از مسائل فنی و اقتصادی، حضور در مسابقات آسیایی یک فرصت دیپلماتیک ارزشمند محسوب می‌شود و امکان نمایش چهره‌ای غیر از جنگ از ایران، تعامل با رسانه‌های بی‌طرف آسیایی، ارتباط با باشگاه‌ها و فدراسیون‌های دیگر کشورها و حتی ایجاد زمینه برای توسعه روابط سیاسی را فراهم می‌آورد. پیروزی یک تیم ایرانی در آسیا یا حتی حضور شایسته در جمع بهترین‌ها می‌تواند روحیه ملی را تقویت کند، نماد «ایران زنده و مقاوم» را به رخ بکشد، این پیام روشن را به همه کشورهای جهان مخابره کند که «ایران با وجود تمام فشارها، ایستاده و فعال است» و به نمادی از تاب‌آوری ملی در رسانه‌های جهان تبدیل شود. با توجه به موارد فوق، حتی اگر لیگ داخلی به دلیل شرایط جنگی لغو شود، معرفی نمایندگان شایسته به AFC (با هر روش عادلانه‌ای) و حمایت از حضور آنها در آسیا یک ضرورت راهبردی است.

۳. لیگ برتر و اهمیت آماده‌سازی تیم ملی برای جام جهانی ۲۰۲۶

حضور در جام جهانی ۲۰۲۶، فراتر از یک افتخار ملی، فرصتی کم‌نظیر برای به تصویر کشیدن توانمندی‌های ورزش ایران در بالاترین سطح بین‌المللی است. دستیابی به چنین جایگاهی، بی‌ارتباط با وضعیت لیگ برتر نیست؛ چرا که ستون اصلی تیم ملی را بازیکنانی تشکیل می‌دهند که عمدتاً در همین لیگ داخلی شاغل هستند. در شرایط جنگی که کشور با آن دست به گریبان است، توقف مسابقات و تعطیلی تمرینات باشگاهی، ملی‌پوشان را از مهم‌ترین عنصر آماده‌سازی، یعنی «حضور مستمر در فضای رقابتی»، محروم کرده است. از طرفی، با توجه به حدود دو ماه فرصت باقی‌مانده تا جام جهانی، ضرورت آماده‌سازی بازیکنان تیم ملی فوتبال ایران بیش از پیش است. با وجود اهمیت رقابت‌های لیگ برتر برای آماده‌سازی بازیکنان برای جام جهانی اما به دلیل وقفه اخیر لیگ، اگر باشگاه‌ها اصرار داشته باشند که لیگ را به هر شکل ممکن از سر بگیرند، بازیکنان بدون آمادگی لازم وارد میدان خواهند شد و مخاطره آسیب‌دیدگی به شدت افزایش می‌یابد؛ آسیبی که می‌تواند نه تنها بر سرنوشت یک باشگاه، بلکه بر روی عملکرد تیم ملی ایران در جام جهانی اثر منفی بگذارد. در نتیجه در هرگونه تصمیم‌گیری برای برگزاری لیگ برتر باید جام جهانی و حفظ آمادگی و فرصت تمرین برای رقابت‌های جام جهانی را در نظر گیرد.

۴. تجربه سایر کشورها در مدیریت لیگ فوتبال در شرایط جنگ

بررسی وضعیت ورزش کشورهایی که در سال‌های اخیر جنگ یا بی‌ثباتی گسترده را تجربه کرده‌اند، نشان می‌دهد که لیگ‌های فوتبال معمولاً نخستین و آسیب‌پذیرترین بخش از ساختار ورزش حرفه‌ای است که تحت تأثیر قرار می‌گیرد.

در این راستا بررسی وضعیت برگزاری لیگ‌های فوتبال در شرایط جنگی در کشورهای اوکراین، عراق، سوریه، لبنان و یوگسلاوی سابق نشان می‌دهد که در شرایط بحرانی، کارکرد فوتبال هرگز به سرگرمی ساده محدود نمی‌شود. در این کشورها، که با اضطراب اجتماعی ناشی از جنگ دست به گریبان بوده‌اند، ادامه یافتن هرچند محدود مسابقات لیگ، در موارد متعددی به عاملی برای تقویت امید عمومی، بازگرداندن حس عادی بودن به زندگی روزمره و حفظ نوعی نظم نمادین تبدیل شده است.

باشگاه‌ها در کشورهای مورد مطالعه، با مجموعه‌ای از مسائل شامل محدودیت یا عدم امکان برگزاری مسابقه در برخی شهرها، تهدیدهای امنیتی متوجه بازیکنان، داوران و کارکنان اجرایی، ناتوانی در عمل به تعهدات اسپانسر و قراردادهای حق پخش، بروز اختلافات حقوقی با بازیکنان به‌ویژه خارجی‌ها، اختلال در سفرهای بین‌شهری و افزایش سرسام‌آور هزینه‌های لجستیکی و درنهایت کاهش شدید یا توقف کامل جریان درآمدی مواجه بوده‌اند. تجربه اوکراین در سال‌های اخیر به خوبی نشان داد که بی‌توجهی به این مقررات یا نبود برنامه از پیش تعیین‌شده، می‌تواند پیامدهای سنگین و گاه جبران‌ناپذیری برای فوتبال ملی به همراه داشته باشد.

تجارب کشورهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که در شرایط جنگ و بی‌ثباتی، سه دسته اقدام اساسی می‌تواند از تعطیلی کامل لیگ جلوگیری کند:

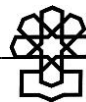
- الف) تدوین پروتکل‌های امنیتی شفاف و الزام‌آور مانند برگزاری مسابقات بدون تماشاگر، وجود پناهگاه‌های استاندارد و توقف فوری بازی با آژیر خطر.
- ب) ایجاد چارچوب حقوقی روشن برای تعدیل قراردادهای مدیریت وضعیت بازیکنان خارجی و استناد به شرایط غیرقابل پیش‌بینی.
- ج) تأمین منابع مالی جایگزین از طریق حقوق پخش تلویزیونی، کمک‌های بین‌المللی فدراسیون‌های منطقه‌ای و فیفا و کاهش وابستگی به درآمدهای حضوری.

این تجربیات می‌تواند به‌عنوان الگویی عملیاتی برای مدیریت لیگ برتر ایران در شرایط جنگی کنونی مورد استفاده قرار گیرد.

۵. چارچوب حقوقی و قراردادی در شرایط جنگی

در کنار ملاحظات امنیتی، اجرایی و مالی، یکی از ابعاد پیچیده و حیاتی مدیریت لیگ در شرایط جنگی، حوزه حقوقی و قراردادی است. باشگاه‌ها، بازیکنان، مربیان و اسپانسرها همگی با قراردادهایی به هم مرتبط و متعهد شده‌اند، اما جنگ می‌تواند تحقق تعهدات را با دشواری‌های جدی یا حتی ناممکنی مواجه سازد. از این رو، درک درست از مفاهیمی مانند «شرایط غیرقابل پیش‌بینی»، تفسیر فیفا از آن و آثار حقوقی این اصل بر قراردادهای ورزشی، برای اتخاذ تصمیم‌های آگاهانه و مدیریت دعاوی احتمالی ضروری است.

در حقوق قراردادهای «شرایط غیرقابل پیش‌بینی»^۱ یا «قوه قاهره» به رویدادی گفته می‌شود که هم‌زمان سه ویژگی داشته باشد: نخست آنکه حادثه خارج از اراده و کنترل طرفین رخ دهد، دوم آنکه در زمان انعقاد قرارداد قابل پیش‌بینی

نبوده باشد و سوم آنکه پیامدهای آن غیرقابل دفع یا اجتناب‌ناپذیر باشد [۳]. در قراردادهای ورزشی نیز همین سه معیار اعمال می‌شود. به بیان ساده، اگر جنگ، حمله نظامی، محاصره امنیتی، بلایای طبیعی یا تصمیمات الزام‌آور دولت باعث شود که باشگاه یا بازیکن نتواند تعهدات قراردادی خود را اجرا کند، این عدم انجام تعهد به او نسبت داده نمی‌شود و بند شرایط غیرقابل پیش‌بینی که معمولاً در قراردادهای فی‌مابین بازیکنان، مربیان و باشگاه‌ها گنجانده می‌شود، فعال می‌شود. مبنای حقوقی این مفهوم در قوانین داخلی کشورهای مختلف، اصول قراردادهای بین‌المللی^۱ و رویه داوری دیوان داوری ورزش (CAS) قابل مشاهده است.

فیفا در مقررات وضعیت و نقل‌وانتقالات بازیکنان (RSTP)، شرایط غیرقابل پیش‌بینی را پذیرفته و در چند بند کلیدی به آن اشاره کرده است. ماده (۲۷) این مقررات به فیفا اجازه می‌دهد در شرایط استثنایی - از جمله جنگ، تحریم، بحران جدی امنیتی یا تعلیق فدراسیون‌ها - مقررات ویژه وضع کند. همچنین در تفسیر رسمی مقررات وضعیت و نقل‌وانتقالات بازیکنان تصریح شده که شرایط غیرقابل پیش‌بینی تنها زمانی پذیرفته می‌شود که رخداد مورد نظر، اجرای قرارداد را عملاً ناممکن^۲ ساخته باشد، نه اینکه صرفاً دشوار یا پرهزینه کرده باشد. فیفا معمولاً در وضعیت‌های جنگی از این اختیار خود استفاده کرده و «قواعد موقت»^۳ ایجاد می‌کند. روشن‌ترین نمونه، مقررات ویژه ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۴ درباره جنگ اوکراین است که امکان تعلیق یک‌جانبه قرارداد بازیکنان خارجی و ثبت نام اضطراری بازیکنان را فراهم کرد [۴، ۵]. در صورتی که شرایط غیرقابل پیش‌بینی تحقق یابد و توسط مرجع ذی‌صلاح (باشگاه، فدراسیون یا فیفا) احراز شود، آثار حقوقی متعددی قابل اعمال است:

- اول) تعلیق^۴ قرارداد است؛ به این معنا که اگر اجرای تعهدات برای مدتی ناممکن شود، قرارداد می‌تواند برای دوره‌ای محدود تعلیق شود. در این حالت هیچ‌یک از طرفین «ناقص قرارداد» محسوب نمی‌شوند و تعلیق می‌تواند زمینه‌ساز امضای قرارداد جدید کوتاه‌مدت با باشگاه دیگر شود (همانند آنچه در مقررات ویژه فیفا برای جنگ اوکراین دیده شد).
- دوم) خاتمه^۵ قرارداد است؛ در مواردی که جنگ یا بحران اجرای قرارداد را در کل فصل رقابتی ناممکن سازد، امکان خاتمه قرارداد با استناد به شرایط غیرقابل پیش‌بینی وجود دارد. این خاتمه معمولاً بدون پرداخت غرامت صورت می‌گیرد، مگر آنکه در قرارداد برای چنین وضعیتی شرط خاص پیش‌بینی شده باشد. داوری CAS تأکید دارد که «ناممکن شدن کامل و قطعی اجرا» شرط لازم برای خاتمه است.
- سوم) امکان انتقال اضطراری^۶ است؛ فیفا می‌تواند دوره‌های نقل‌وانتقال اضطراری ایجاد کند. نمونه روشن آن اجازه ثبت بازیکنان در شرایط اضطراری خارج از پنجره نقل‌وانتقالات برای بازیکنان اوکراینی و روسی در ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۳ بود که در آن حالت، مجوز بین‌المللی (ITC) فوری صادر می‌شد و باشگاه پیشین حق مطالبه غرامت نداشت.

---

1. UNIDROIT Principles
2. Impossible
3. Temporary Rules
4. Temporary Suspension
5. Termination
6. Emergency Transfer

▪ **چهارم) امکان کاهش دستمزد با توافق دوطرفه^۱ است؛** کاهش یا تعلیق بخشی از دستمزد تنها با توافق طرفین معتبر است و باشگاه نمی‌تواند یک‌جانبه دستمزد را کاهش دهد. در بحران‌های جنگی، رویه رایج شامل تبدیل بخشی از دستمزد به پرداخت‌های معوق، تعیین سقف پرداخت موقت و پیوند دادن پرداخت‌ها به فعالیت واقعی تیم یا برگزاری مسابقات بوده است. رویه CAS نیز تأکید دارد که توافق دوطرفه قابل پذیرش است، اما اقدام یک‌جانبه باشگاه، حتی در شرایط بحران، نقض قرارداد محسوب می‌شود مگر آنکه در قوانین داخلی کشور پیش‌بینی شده باشد (مانند برخی اصلاحات اضطراری در قانون کار اوکراین) [۷،۶].

توجه به شرایط کشور، وقوع جنگ دوازده‌روزه، جنگ فعلی و استمرار تهدیدهای امنیتی، تعیین شرایط و بندهای شرایط غیرقابل پیش‌بینی و جنگی توسط فدراسیون و ابلاغ آن به سازمان لیگ جهت لحاظ در قراردادهای بازیکنان، به‌ویژه بازیکنان خارجی، ضروری است. این بندها باید به صراحت روشن کند که در صورت وقوع جنگ یا عملیات نظامی، تکلیف قرارداد، تعهدات مالی، امکان خروج بازیکن و سقف غرامت چگونه خواهد بود. نبود چنین بندهایی می‌تواند زمینه دعوای حقوقی، پرداخت غرامت‌های بیشتر، یا خروج بی‌هزینه بازیکنان خارجی را فراهم کند.

۶. سناریوهای مختلف مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران در شرایط جنگی

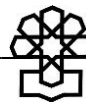
با توجه به تجارب بین‌المللی تشریح‌شده و همچنین الزامات داخلی ناشی از جنگ احتمالی سوم، اکنون می‌توان سناریوهای قابل تصور برای مدیریت فصل ناتمام لیگ برتر ایران را براساس سه معیار اصلی «امنیت»، «عدالت ورزشی» و «هزینه‌های اجرایی» مورد ارزیابی قرار داد. در ادامه، هر سناریو به همراه مزایا، معایب و ملاحظات اجرایی آن تحلیل می‌شود.

• سناریوی یک: برگزاری متمرکز مسابقات برای همه تیم‌ها

برگزاری مسابقات به صورت متمرکز، نیازمند زمان برای آمادگی تیم‌ها، تأمین امنیت محل برگزاری، امکانات تمرین و اسکان برای ۱۶ تیم و عوامل اجرایی است و همین امر هزینه گزاف و پیش‌بینی نشده‌ای را به باشگاه‌ها و سازمان لیگ تحمیل می‌کند. از طرف دیگر باشگاه‌هایی که بازیکنان و کادر فنی خارجی را به خدمت گرفته‌اند به گزینه‌های خود دسترسی ندارند و از این رو شرایط آنها به مراتب دشوارتر می‌شود. شایان ذکر است، با توجه به موارد فوق، مهم‌ترین ملاحظات و تهدیدات برگزاری متمرکز لیگ را می‌توان شامل موارد زیر دانست:

- هماهنگی زیرساخت‌ها و تأمین امنیت آنها در شرایط جنگی فعلی توان و تمرکز کشور بر مقابله با دشمن را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

- برگزاری لیگ نیازمند هزینه قابل توجهی است فدراسیون، باشگاه‌ها و سازمان لیگ را متحمل بار مالی قابل توجهی می‌کند. - امکان حضور تمامی بازیکنان خارجی تیم‌ها در کشور وجود ندارد و این موضوع عملکرد تیم‌هایی را که دارای بازیکنان خارجی هستند تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

- امکان آسیب‌دیدگی بازیکنان به دلیل تمرینات ناکافی افزایش پیدا می‌کند و حضور آنها و عملکرد تیم ملی در جام جهانی را به مخاطره می‌اندازد.

با توجه به اولویت‌های اصلی کشور در شرایط جنگی (تأمین امنیت و تمرکز بر دفاع از تمامیت ارضی کشور) و با در نظر گرفتن محدودیت‌های شدید مالی، این سناریو براساس سه معیار اصلی «امنیت»، «هزینه‌های اجرایی» و «عدالت ورزشی» به دلایل بالا عملیاتی نیست.

• سناریوی دو: برگزاری متمرکز مسابقات بین تیم‌های بالای جدول به همراه اعلام شرط عدم سقوط تیم‌های پایین جدول

با توجه به اینکه اصلی‌ترین چالش‌های حقوقی و بین‌المللی ناشی از توقف لیگ، مربوط به تعیین تکلیف نمایندگان آسیایی و تا حدی قهرمان فصل است، می‌توان سناریویی را طراحی کرد که در آن به‌جای برگزاری تمام ۶۲ بازی باقی‌مانده، تنها مسابقات میان تیم‌هایی که از نظر کارشناسی شانس بیشتری دارند و در صدر جدول قرار دارند به‌صورت متمرکز و فشرده برگزار شود. بر این اساس، شش یا هشت تیم بالای جدول فعلی (بسته به جمع‌بندی نهایی کارشناسان) در یک شهر امن و با رعایت کامل پروتکل‌های امنیتی، طی یک دوره کوتاه چند هفته‌ای به صورت رفت و برگشت یا به صورت حذفی با یکدیگر مسابقه می‌دهند تا تکلیف قهرمان و سهمیه‌های آسیایی مشخص شود.

مهم‌ترین مزیت این سناریو، کاهش چشم‌گیر هزینه‌ها، پیچیدگی‌های لجستیکی و ریسک‌های امنیتی نسبت به برگزاری کامل لیگ با حضور تمام شانزده تیم است. به جای اسکان و تأمین امنیت برای تمام باشگاه‌ها و صدها بازیکن و کادر اجرایی، تنها چند تیم صدر جدول که شانس بیشتری دارند باید در یک یا دو ورزشگاه استاندارد متمرکز شوند که مدیریت این تعداد بسیار ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر خواهد بود. همچنین با اعلام شرط عدم سقوط تیم‌های پایین جدول که عمدتاً درگیر مسائل سقوط هستند، پیچیدگی‌های مربوط به تعیین تیم‌های سقوط‌کننده از معادله خارج می‌شود و می‌توان برای فصل آینده تعداد تیم‌های لیگ را بدون نیاز به سقوط و با در نظر گرفتن تغییرهای ساختاری (مانند افزایش تعداد تیم‌ها در فصل آینده) اعمال کرد.

در مجموع، این سناریو یک راهکار میانی و مصالحه‌جویانه میان «لغو کامل» و «برگزاری کامل لیگ» است که هزینه‌ها و ریسک‌های امنیتی را نسبت به سناریوی اول به شدت کاهش می‌دهد و تا حد قابل قبولی عدالت ورزشی را تأمین می‌کند. در نتیجه این سناریو به‌عنوان یک «گزینه عملیاتی» ارزیابی می‌شود.

• سناریوی سه: تعیین قهرمان فصل و معرفی نمایندگان به AFC براساس جدول فعلی

ماهیت لیگ برتر از یک سو فرایندی است و هر بازی برای تیم‌های صدر جدول و انتهای جدول به‌مثابه یک سرنوشت تلقی می‌شود و از سویی دیگر، اختلاف امتیاز تیم‌های صدر جدول بسیار نزدیک (فاصله کمتر از حداکثر ۳ امتیاز و معادل یک برد و یک باخت) است. ضمن این که تعداد قابل توجهی از بازی‌ها معادل بیش از ۳۰ درصد از کل مسابقات

فصل (یعنی ۶۲ بازی از ۲۴۰ بازی کل فصل) باقی مانده است. با این اوصاف، هرگونه تصمیم براساس جدول فعلی معادل «نادیده گرفتن بیش از یک سوم فصل و چشم‌پوشی از نتایج ۶۲ مسابقه» بوده و مغایر اصل عدالت است و اعتراض بسیاری از تیم‌ها و هواداران را به همراه خواهد داشت.

این سناریو، از نظر «امنیت» در وضعیت بسیار قوی قرار دارد، زیرا عدم برگزاری هرگونه مسابقه، عملاً خطر امنیتی را به صفر می‌رساند. از نظر «هزینه‌های اجرایی» نیز در وضعیت بسیار قوی قرار دارد، چراکه این روش هیچ بار مالی بر دوش باشگاه‌ها یا سازمان لیگ تحمیل نمی‌کند. اما از منظر «عدالت ورزشی» این سناریو در وضعیت بسیار ضعیف قرار دارد؛ چراکه پذیرش آن به معنای حذف یک‌جانبه بیش از یک سوم از پیکارهای فصل و نادیده گرفتن حق مسلم تیم‌ها برای جبران کاستی‌ها در هفته‌های پایانی است. فاصله ناچیز امتیازی میان تیم‌های صدر جدول و حجم بالای بازی‌های برگزار نشده، هرگونه اتکا به جدول فعلی را به تصمیمی غیرحرفه‌ای و فاقد پشتوانه عرفی و حقوقی تبدیل می‌کند. در شرایط جنگی، اگرچه «امنیت» و «هزینه» اولویت دارند، اما «عدالت ورزشی» نیز نمی‌تواند به‌طور کامل نادیده گرفته شود؛ چراکه نقض فاحش آن، مشروعیت تصمیمات فدراسیون و سازمان لیگ را در نزد افکار عمومی و نهادهای بین‌المللی از بین می‌برد. در نتیجه این سناریو غیرقابل قبول ارزیابی شده و از دایره گزینه‌های عملیاتی خارج است.

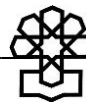
• سناریوی ۴: تعیین قهرمان فصل و معرفی نمایندگان به AFC با روش ترکیبی (جدول فعلی و میانگین عملکرد پیشین)

جهت تعیین قهرمان و معرفی نمایندگان به AFC می‌توان از یک روش ترکیبی بهره برد. در این روش، از فرمولی استفاده می‌شود که هم به جایگاه کنونی تیم‌ها توجه دارد و هم عملکرد پایدار آنها را در فصل‌های گذشته منعکس می‌سازد.

فرمول پیشنهادی^۱ به این صورت است که به هر تیم یک نمره ترکیبی تعلق می‌گیرد: چهل درصد از این نمره براساس رتبه فعلی در جدول و شصت درصد براساس میانگین رتبه عملکرد پیشین محاسبه می‌شود. به عبارت دقیق‌تر، نمره نهایی برابر است با (رتبه در جدول فعلی ضرب در ۰/۴) به اضافه (میانگین عملکرد پیشین ضرب در ۰/۶). تیم‌هایی که نمره ترکیبی کمتری داشته باشند (یعنی رتبه بهتری کسب کرده باشند)، به ترتیب به‌عنوان نمایندگان ایران در مسابقات آسیایی معرفی می‌شوند. در تعیین عملکرد پیشین تیم‌ها و امتیازات آنها در سه فصل اخیر، کیفیت ورزشگاه خانگی تیم، امکانات رفاهی شهر محل فعالیت تیم، میانگین تعداد تماشاگر، کیفیت آکادمی فوتبال باشگاه، کیفیت مدیریت باشگاه‌ها، نوع مجوز حرفه‌ای، تعداد قهرمانی در لیگ برتر و جام حذفی، امتیازات کسب شده در مسابقات پیشین لیگ نخبگان و جام باشگاه‌های آسیا) می‌تواند لحاظ گردد.

مزیت اصلی این روش آن است که از یک سو به عملکرد مقطعی و وضعیت فعلی تیم‌ها (به میزان ۴۰ درصد) (که تا پیش از توقف لیگ به دست آمده) توجه می‌شود و از سوی دیگر با لحاظ کردن میانگین سه فصل اخیر (به میزان ۶۰

۱. روش ترکیبی یک راهکار بینابینی در شرایط اضطرار جنگی است. با عنایت به اینکه تنها دو ماه فرصت تا معرفی نمایندگان آسیایی و حضور در جام جهانی باقی مانده است برگزاری مسابقات پربیسک و زمان‌بر است. این روش با وزن‌دهی ۶۰ درصد به عملکرد پایدار گذشته، تیم‌های با ثبات را برای حضور شایسته در آسیا اولویت می‌دهد. قابل توجه است که ضرایب قابل تغییر است و می‌تواند به‌صورت ۵۰-۵۰ نیز تعدیل شود. ضمن این که در این سناریو امکان انتخاب یا عدم انتخاب تیم قهرمان نیز وجود دارد.

درصد)، از تصمیم‌گیری براساس یک جدول نیمه‌تمام و با تعداد بازی‌های نابرابر جلوگیری می‌کند. به‌عنوان مثال، اگر تیمی در جدول فعلی در رده پایین‌تری قرار داشته باشد اما در سه فصل گذشته همواره جزو تیم‌های رتبه بالا بوده، در این روش شانس بالاتری برای کسب سهمیه خواهد داشت. برعکس، تیمی که در جدول فعلی جایگاه خوبی دارد اما عملکرد پایدار و بلندمدتی از خود نشان نداده، با وزن کمتری در محاسبه نهایی مواجه می‌شود.

از نظر اجرایی، این روش نیازمند محاسبه میانگین رتبه هر تیم در سه فصل کامل پیش از فصل جاری است. برای تیم‌هایی که در یکی از آن سه فصل در لیگ برتر حضور نداشته‌اند (مثلاً به دلایل سقوط یا صعود)، می‌توان رتبه شانزدهم (آخرین رتبه ممکن) را به‌عنوان جایگزین در نظر گرفت تا اثر عملکرد ضعیف یا غیبت در رتبه‌بندی لحاظ شود. همچنین برای رفع مشکل نابرابری در تعداد بازی‌های انجام شده (مانند گل‌گهر که یک بازی بیشتر از سایر رقبا انجام داده)، می‌توان پیش از اعمال فرمول، رتبه فعلی را با استفاده از «میانگین امتیاز کسب شده در هر بازی»^۱ بازمحاسبه کرد.

این سناریو از نظر «امنیت» در وضعیت بسیار قوی قرار دارد، زیرا هیچ مسابقه‌ای برگزار نمی‌شود و اولویت به آماده‌سازی تیم ملی برای جام جهانی متمرکز می‌شود. از نظر «هزینه‌های اجرایی» نیز در وضعیت بسیار قوی قرار دارد، چراکه هزینه اجرایی این روش بسیار ناچیز است و صرفاً به محاسبات آماری، برگزاری جلسات کارشناسی و اطلاع‌رسانی محدود می‌شود. از منظر «عدالت ورزشی» این سناریو در وضعیت متوسط تا خوب قرار دارد؛ چراکه با وزن‌دهی ۶۰ درصد به عملکرد پایدار سه فصل، از تصمیم‌گیری براساس یک جدول نیمه‌تمام و با تعداد بازی‌های نابرابر جلوگیری می‌کند و به تیم‌هایی که در بلندمدت عملکرد بهتری داشته‌اند پاداش می‌دهد. در این روش امکان انتخاب قهرمان فصل وجود دارد اما هدف اصلی آن «تعیین نمایندگان آسیایی» به عنوان یک الزام بین‌المللی است. این روش در شرایط جنگی به نظر می‌رسد شفاف و قابل دفاع است. در نتیجه این سناریو به‌عنوان یک «گزینه عملیاتی» ارزیابی می‌شود.

• سناریوی ۵: لغو کامل فصل به همراه اعلام شرط عدم سقوط تیم‌های پایین جدول و انجام

قرعه‌کشی وزنی برای معرفی نمایندگان ایران در آسیا

با توجه به تهدیدات امنیتی گسترده، هزینه‌های سرسام‌آور برگزاری مسابقات در شرایط جنگی و همچنین خطر آسیب‌دیدگی بازیکنان ملی‌پوش که می‌تواند عملکرد تیم ملی در جام جهانی ۲۰۲۶ را با مخاطره جدی مواجه سازد، لغو کامل فصل لیگ برتر به‌عنوان یک گزینه واقع‌بینانه و مسئولانه مطرح می‌شود. با این حال، حتی در صورت پذیرش لغو فصل، معرفی نمایندگان ایران به کنفدراسیون فوتبال آسیا تا تاریخ دهم خرداد همچنان یک الزام بین‌المللی باقی می‌ماند. از آنجاکه تعیین قهرمان و سهمیه‌ها براساس جدول فعلی ناعادلانه است. در صورتی که روش ترکیبی از سوی اکثریت باشگاه‌ها مورد موافقت قرار نگیرد، می‌توان از یک روش جایگزین و کم‌حاشیه به نام «قرعه‌کشی وزنی» استفاده کرد.

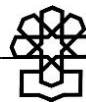
۱. این مقدار عبارت است از امتیاز هر تیم تقسیم بر تعداد بازی انجام شده آن تیم.

در این روش، به جای اتکا به یک جدول نیمه‌تمام، سرنوشت سهمیه‌های آسیایی به شانس توأم با وزن دهی سپرده می‌شود. به این ترتیب که شش یا هشت تیم بالای جدول فعلی (بسته به جمع‌بندی کارشناسی) به‌عنوان نامزدهای نهایی کسب سهمیه در نظر گرفته می‌شوند، اما شانس هر تیم برای انتخاب شدن برابر نیست. تیم‌هایی که در جدول فعلی رتبه بهتری دارند، وزن بیشتری دریافت می‌کنند و در نتیجه توپ‌های بیشتری در ظرف قرعه‌کشی خواهند داشت. برای مثال، می‌توان به تیم اول شش توپ، به تیم دوم پنج توپ، به تیم سوم چهار توپ، به تیم چهارم سه توپ، به تیم پنجم دو توپ و به تیم ششم یک توپ اختصاص داد. سپس در یک مراسم شفاف و با حضور نمایندگان باشگاه‌ها، رسانه‌ها و ناظران AFC، سه توپ به‌ترتیب از ظرف خارج می‌شود و تکلیف سهمیه مستقیم لیگ نخبگان، سهمیه پلی‌آف لیگ نخبگان و سهمیه لیگ قهرمانان آسیا سطح ۲ مشخص می‌شود.

این سناریو براساس سه معیار اصلی «امنیت»، «هزینه‌های اجرایی» و «عدالت ورزشی» به‌شرح زیر قابل ارزیابی است: از نظر «امنیت» و از نظر «هزینه‌های اجرایی» در وضعیت بسیار قوی قرار دارد، چراکه اساساً مسابقه‌ای برگزار نمی‌شود و صرفاً به برگزاری یک مراسم قرعه‌کشی شفاف و اطلاع‌رسانی محدود می‌شود. از منظر «عدالت ورزشی» این سناریو در وضعیت ضعیف قرار دارد؛ چراکه قرعه‌کشی ذاتاً یک روش غیرورزشی و غیررقابتی است و با شأن لیگ برتر سازگاری کامل ندارد. با این حال، «قرعه‌کشی وزنی» (اختصاص شانس بیشتر به تیم‌های بالای جدول) تا حدی این ضعف را جبران می‌کند و شفافیت کامل در اجرا (با حضور نمایندگان AFC، باشگاه‌ها و رسانه‌ها) می‌تواند زمینه اعتراضات را کاهش دهد. نقطه ضعف اساسی این روش، پذیرش یک روش غیرفنی برای تعیین سرنوشت سهمیه‌های آسیایی است که ممکن است از سوی برخی باشگاه‌ها و افکار عمومی با انتقاد مواجه شود. در مجموع، این سناریو به‌عنوان یک «راهکار خروج اضطراری» و نه یک گزینه ایدئال مطرح است. در نتیجه این سناریو به‌عنوان یک «گزینه عملیاتی» ارزیابی شده، اما صرفاً به‌عنوان آخرین گزینه (اولویت سوم) و تنها در شرایطی که دو سناریوی قبلی (برگزاری متمرکز و روش ترکیبی) با مخالفت جدی باشگاه‌ها مواجه شوند و زمان آن قدر محدود باشد که هیچ فرصتی برای برگزاری مسابقه وجود نداشته باشد، روی میز تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد.

• سناریوی شش: تعلیق فصل تا پایان جنگ

با توجه به اینکه تیم‌ها برای کسب امتیاز و رسیدن به رتبه‌های بالای جدول، برنامه‌ریزی و تلاش گسترده‌ای داشته‌اند و هزینه‌های قابل توجهی برای رسیدن به جایگاه کنونی خود متحمل شده‌اند، تعلیق لیگ تا پایان جنگ و ازسرگیری آن پس از جنگ، در نگاه اول از منظر عدالت ورزشی، سناریوی نسبتاً مطلوبی به‌نظر می‌رسد. از نگاه جذابیت و مدیریت افکار عمومی، این سناریو در صورتی می‌تواند مورد تأیید باشد که همچنان انتخاب نمایندگان ایران برای حضور در رقابت‌های آسیایی از طریق برگزاری لیگ صورت گیرد. تحقق این امر منوط به دو شرط: نخست، موافقت کنفدراسیون فوتبال آسیا با اعطای فرصت به ایران برای اعلام فهرست نمایندگان پس از جام جهانی و دوم، پایان یافتن شرایط جنگی در کشور است. در صورتی که این شرایط رخ ندهد و لیست نمایندگان به هر روشی به کنفدراسیون فوتبال آسیا ارائه شود و لیگ در شرایط پس از جنگ برگزار شود، جذابیت متوسطی برای هواداران و انگیزه نسبتاً کمی برای بازیکنان

و تیم‌ها وجود خواهد داشت. افزون بر این، ممکن است پس از معرفی نمایندگان ایران به رقابت‌های فوتبال آسیا، تیم‌هایی در رده‌های بالای جدول قرار گیرند که با تیم‌های معرفی شده تفاوت داشته باشند؛ این مسئله می‌تواند تبعات حقوقی برای فدراسیون و سازمان لیگ به همراه داشته و تیم‌های معترض به فیفا و دیوان داوری ورزش شکایت کنند. شایان ذکر است از نظر امنیت، این سناریو در وضعیت قوی قرار دارد اما از نظر هزینه‌های اجرایی نیز در وضعیت خنثی و از نظر حقوقی در وضعیت ضعیف قرار خواهد داشت. چرا که قراردادهای بازیکنان، مربیان و حامیان دارای زمان مشخص بوده و احتمال جدایی بازیکنان و همچنین عدم اجرای تعهدات و فسخ قرارداد توسط حامیان به دلیل عدم برگزاری مسابقات و نامشخص بودن زمان از سرگیری لیگ وجود دارد. در این سناریو در شرایطی که جنگ تا قبل از آخرین موعد معرفی تیم‌های منتخب به کنفدراسیون فوتبال آسیا پایان یابد از نظر مدیریت افکار عمومی و جو روانی نیز وضعیت این سناریو قوی خواهد بود. اما در شرایطی که جنگ تا موعد تعیین شده توسط کنفدراسیون فوتبال آسیا پایان نیابد و از آنجایی که حضور نمایندگان ایران همان‌گونه که در بخش‌های قبل ذکر شد دارای مزایای بسیاری است، در نتیجه می‌توان از طریق قرعه‌کشی وزنی تیم‌های منتخب را به کنفدراسیون فوتبال آسیا معرفی کرد.

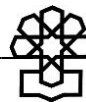
جدول ۱. مقایسه سناریوهای مختلف مدیریت لیگ برتر فوتبال ایران (مآخذ: نویسندگان)

سناریو	امنیت	هزینه اجرایی	عدالت ورزشی	وضعیت نهایی	توضیحات
تعیین قهرمان به روش ترکیبی (۴۰ درصد رتبه فعلی + ۶۰ درصد میانگین عملکرد پیشین)	قوی	کم	متوسط	اولویت اول	بدون مسابقه؛ شفاف؛ بدون ریسک آسیب به بازیکنان، در نظر گرفتن محدودیت زمانی برای معرفی سهمیه فوتبال ایران جهت شرکت در لیگ آسیایی و آمادگی بازیکنان تیم ملی برای شرکت در جام جهانی
برگزاری متمرکز فقط برای تیم‌های بالای جدول + شرط عدم سقوط	متوسط	متوسط	خوب	اولویت سوم	کاهش ریسک نسبت به سناریو برگزاری کامل؛ نیازمند پروتکل امنیتی، ایجاد محدودیت برای تیم‌هایی که بازیکن خارجی دارند، ریسک آسیب‌دیدگی بازیکنان
لغو کامل فصل + قرعه‌کشی وزنی + شرط عدم سقوط	قوی	کم	ضعیف	اولویت دوم	راهکار خروج اضطراری؛ نیازمند شفافیت کامل
تعیین قهرمان و معرفی نمایندگان به AFC براساس جدول فعلی	قوی	کم	ضعیف	غیرقابل قبول	نادیده گرفتن ۳۰ درصد فصل؛ اعتراض گسترده
برگزاری متمرکز کامل لیگ (۱۶ تیم)	ضعیف	زیاد	خیلی خوب	غیرقابل اجرا	ریسک امنیتی بالا؛ هزینه گزاف؛ خطر آسیب دیدگی بازیکنان
سناریو تعلیق فصل تا پایان جنگ	قوی	زیاد	ضعیف	قابل اجرا در صورتی که زمان ارائه لیست نمایندگان به AFC تمدید و تا آن زمان جنگ پایان یابد	ریسک امنیتی پایین، هزینه بالای حفظ بازیکنان و پرداخت مطالبات

۷. جمع‌بندی و پیشنهادها

بررسی همه‌جانبه وضعیت لیگ برتر فوتبال ایران در شرایط جنگی، با در نظر گرفتن تجارب بین‌المللی کشورهایمانند اوکراین، سوریه، عراق و لبنان و همچنین تحلیل ملاحظات امنیتی، مالی، حقوقی و ورزشی، نشان می‌دهد که هیچ راهکار ساده و تک‌بعدی برای مدیریت این بحران وجود ندارد. هر یک از سناریوهای شش‌گانه مورد بررسی (برگزاری کامل لیگ برای همه تیم‌ها، برگزاری متمرکز مسابقات تنها برای تیم‌های بالای جدول، تعیین قهرمان و معرفی نمایندگان به AFC براساس جدول فعلی، روش ترکیبی جدول فعلی با میانگین عملکرد پیشین، لغو کامل فصل همراه با قرعه‌کشی وزنی و تعلیق لیگ تا پایان جنگ) دارای مزایا و معایب مشخصی هستند و انتخاب هر کدام مستلزم پذیرش هزینه‌ها و ریسک‌های خاص خود است.

باین‌حال، با توجه به اولویت‌های اصلی ورزش کشور در شرایط جنگی - یعنی حفظ امنیت جان بازیکنان و عوامل اجرایی و تضمین آمادگی تیم ملی برای جام جهانی ۲۰۲۶ - می‌توان به روشنی نتیجه گرفت که «برگزاری کامل

مسابقات برای هر شانزده تیم» و همچنین «تعیین قهرمان صرفاً براساس جدول فعلی» از دایره گزینه‌های منطقی و عملی خارج هستند.

سناریوی تعیین قهرمان براساس جدول فعلی، نیز به دلیل مغایرت آشکار با اصل عدالت ورزشی و باقی ماندن ۶۲ بازی حساس، با موج گسترده اعتراضات باشگاه‌ها و هواداران روبه‌رو خواهد شد و نمی‌تواند به‌عنوان یک راهکار عادلانه پذیرفته گردد. در مقابل، سه سناریوی میانی - یعنی برگزاری متمرکز مسابقات میان تیم‌های بالای جدول، روش ترکیبی و لغو کامل فصل با قرعه‌کشی وزنی برای معرفی نمایندگان آسیایی - هر یک به نحوی تلاش می‌کنند میان الزامات امنیتی، عدالت ورزشی و تعهدات بین‌المللی تعادل برقرار کنند.

انتخاب میان این سه گزینه به سادگی امکان‌پذیر نیست و به عوامل متعددی بستگی دارد که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به نظر باشگاه‌ها، میزان آمادگی بدنی بازیکنان در زمان تصمیم‌گیری، وضعیت امنیتی مناطق مختلف کشور و همچنین مذاکرات با کنفدراسیون فوتبال آسیا (AFC) برای تأیید روش مورد نظر اشاره کرد.

علاوه بر این، سناریو تعلیق لیگ تا پایان جنگ به دلیل لزوم معرفی نمایندگان به AFC، عملی نیست و تنها در صورت تمدید ضرب‌الاجل اعلامی از سوی AFC قابل بررسی است.

اولویت پیشنهادی این گزارش با توجه به شرایط جنگی، تعیین قهرمان با روش ترکیبی (به دلیل شفافیت، قابلیت دفاع در محافل حقوقی و بین‌المللی و عدم نیاز به برگزاری مسابقات پرخطر) است. در نهایت، تأکید می‌شود که صرف‌نظر از اینکه کدام سناریو انتخاب می‌شود، «شرط عدم سقوط تیم‌های پایین جدول» باید به‌عنوان یک اصل پذیرفته شده در تمام گزینه‌های عملیاتی لحاظ شود و ساختار لیگ برای فصل آینده با حفظ تمام تیم‌های حاضر یا با تغییرات ساختاری مورد توافق، بازتعریف می‌گردد.

منابع و مآخذ

- [۱] خبرگزاری اعتماد آنلاین (۱۴۰۵). آیا استقلال به لیگ نخبگان معرفی می‌شود؟ کد خبر: ۷۶۹۳۸۶. برگرفته از: <https://www.etemadonline.com/>
- [۲] خبرگزاری آنا (۱۴۰۵). جزئیات سهمیه‌بندی جدید لیگ نخبگان آسیا/ احتمال دو سهمیه مستقیم برای ایران. کد خبر: ۱۰۴۹۶۷۵. برگرفته از: <https://ana.ir/>
- [۳] کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۴). حقوق مدنی: قواعد عمومی قراردادها: اجرای عقد و عهدشکنی مسئولیت قراردادی (جلد ۴). شرکت سهامی انتشار، بهمن برنا.
- [4] FIFA. Regulations on the Status and Transfer of Players (RSTP). Article 27, 2025 Edition.
- [5] FIFA. Regulations on the Status and Transfer of Players (RSTP), Annex 7: Temporary Rules Addressing the Exceptional Situation Deriving from the War in Ukraine. 2025-edition.
- [6] Fédération Internationale de Football Association (FIFA). FIFA's COVID-19 response and guidelines. FIFA; 2021 [cited 2026 Apr 21]. Available from: <http://www.fifa.com/what-we-do/covid-1>
- [۷]. خبرگزاری آنا (۱۳۹۹). دستورالعمل فیفا برای رسیدگی به پیامدهای ویروس کرونا. کد خبر: ۴۸۱۷۴۷. برگرفته از: <https://ana.ir/>

گزیده سیاستی

در صورت تداوم شرایط جنگی در کشور و عدم تمدید ضرب‌الاجل معرفی نمایندگان فوتبال کشور به AFC، روش ترکیبی (با وزن ۴۰ درصد برای رتبه فعلی و ۶۰ درصد برای میانگین عملکرد پیشین تیمها) به دلیل شفافیت، قابلیت دفاع در محافل حقوقی و بین‌المللی و عدم نیاز به برگزاری مسابقات پرخطر، به عنوان راهکار پیشنهادی جهت تعیین تکلیف لیگ برتر، معرفی می‌گردد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir